

בעניין:

1. אלבטש, ת"ז _____
2. ענאתי, ת"ז _____
3. עדי לוסיגמן, ת"ז _____
4. המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר – ע"ר
ע"י ב"כ עוה"ד סיגי בן-ארי (מ"ר 37566) ו/או נועה דיאמונד
(מ"ר 54665) ו/או עידו בלום (מ"ר 44538) ו/או חוה מטרס-
עירון (מ"ר 35174) ו/או דניאל שנהר (מ"ר 41065) ו/או אלעד
כהנא (מ"ר 49009) ו/או נמרוד אביגאל (מ"ר 51583) ו/או
בנימין אחסתרובה (מ"ר 58088) ו/או טליה יהודה (מ"ר 56918)

מהמוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר
רח' אבו עוביידה 4, ירושלים, 97200
טל': 02-6283555; פקס: 02-6276317

העותרים

- נ ג ד -

1. מנהל אגף בכיר רשות האוכלוסין, משרד הפנים
2. מנכ"ל שירות התעסוקה
3. הממונה על מינהל הדיור הממשלתי, החשב הכללי, משרד האוצר

ע"י פרקליטות המדינה

המשיבים

עתירה למתן צו על תנאי

מוגשת בזאת עתירה למתן צו על תנאי, המופנה אל המשיבים והמורה להם לבוא וליתן טעם:

- א. מדוע לא יימצא פתרון שימנע את העומס הרב והצפיפות הבלתי נסבלת עימם מתמודדים יום ביומו באי לשכת רשות האוכלוסין בירושלים המזרחית.
- ב. מדוע לא יפרידו בין לשכת רשות האוכלוסין בירושלים המזרחית ללשכת שירות התעסוקה בירושלים המזרחית, באופן ששירות התעסוקה יועבר למבנה אחר והמבנה הנוכחי, בוואדי ג'וז, ישמש את באי לשכת רשות האוכלוסין בלבד.
- ג. לחלופין, מדוע לא יועמדו מכונות הרישום האוטומטיות של שירות התעסוקה מחוץ למבנה בוואדי ג'וז, כך שהרוב הגדול של באי שירות התעסוקה לא ייאלץ לעמוד בתור הכניסה למבנה, בו עומדים באי לשכת רשות האוכלוסין.
- ד. מדוע לא יפעלו להקמת מתקן שירותים ומתקן מי שתייה באזור ההמתנה בכניסה ללשכה.
- ה. מדוע לא יפעלו להקמת ספסלים באזור ההמתנה בכניסה ללשכה, על מנת שלכל הפחות קשישים ומוגבלים יוכלו לשבת בזמן ההמתנה.

התשתית העובדתית

הצדדים

1. העותרת 1 היא תושבת ירושלים המזרחית, הנזקקת מפעם לפעם לשירותי לשכת האוכלוסין בירושלים המזרחית.
2. העותר 2 הוא תושב ירושלים המזרחית, הנזקק מפעם לפעם לשירותי לשכת האוכלוסין בירושלים המזרחית.
3. העותרת 3 היא עורכת דין המייצגת תושבים מול לשכת רשות האוכלוסין בירושלים המזרחית ומתלווה אליהם ללשכה לעיתים קרובות.
4. העותרת 4 (להלן: **המוקד להגנת הפרט או המוקד**) היא עמותה רשומה שמושבה בירושלים, הפועלת לקידום זכויות האדם של הפלסטינים בשטחים ובירושלים המזרחית.
5. המשיב 1 הוא מנהל אגף בכיר רשות האוכלוסין מטעם שר הפנים, האחראי, בין השאר, על ניהול מרשם האוכלוסין, הסדרת מעמדם של תושבי ישראל, מתן אשרות ואישור בקשות לאיחוד משפחות בהתאם לחוק הכניסה לישראל, תשי"ב-1952 וחוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה), תשס"ג-2003.
6. המשיב 2 הוא המנהל הכללי של שירות התעסוקה, תאגיד סטטוטורי שהוקם מכוח חוק שירות התעסוקה התשי"ט-1959 ואחראי, בין השאר, על שירותי השמה ותיווך לעבודה.
7. המשיב 3 הוא הממונה מטעם החשב הכללי במשרד האוצר על מינהל הדיור הממשלתי, האחראי על מימון וניהול נכסי הדיור של רשויות השלטון.

מעמדה המיוחד של לשכת מינהל האוכלוסין בירושלים המזרחית

8. לשכת מינהל האוכלוסין בירושלים המזרחית משרתת את תושבי ירושלים המזרחית בעניינים יומיומיים, בסיסיים וחיוניים, הקשורים לזכויותיהם הבסיסיות של התושבים כמו הזכות לחיי משפחה, הזכות לחופש תנועה ועוד.
9. לשכת מינהל האוכלוסין בירושלים המזרחית אינה דומה לכל לשכת אוכלוסין אחרת. זאת משום שעל מנת להתגורר כדין בירושלים ועל מנת לממש את זכויותיו, נדרש תושב ירושלים המזרחית להגיע ללשכת מינהל האוכלוסין לעיתים קרובות, פעמים רבות לאין שיעור לעומת אזרח. השירותים הניתנים בלשכה מחייבים גם את הגעתם של קשישים, ילדים ותינוקות.
10. להלן מספר דוגמאות: תושב נדרש לשוב ולחדש את תעודת הזהות שלו כל מספר שנים, לעומת אזרח, שיכול לנוע עם אותה תעודת זהות שנים ארוכות. על מנת לרשום את ילדו במרשם האוכלוסין נדרש התושב להוכיח מרכז חיים, הליך המחייב על פי רוב להגיע ללשכה

מספר פעמים. זאת לעומת אזרח, הרושם את ילדיו במהירות ובקלות, אפילו באמצעות הדואר. לצורך יציאה מהארץ מקבל אזרח דרכון שתוקפו 10 שנים לעומת תושב, הנדרש לתעודת מעבר שתוקפה, על פי רוב, בין שנה לשנתיים. בהליכי איחוד משפחות, ובעיקר לאחר חקיקת חוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה) תשס"ג-2003, נזקקים זוגות בהליך איחוד משפחות להגיע ללשכה לעיתים קרובות, להוכיח שוב ושוב מרכז חיים, להגיש מספר רב של מסמכים ולהיענות לדרישות הקפדניות של פקידי השלכה. למעשה, תלויים התושבים בהליכים המתבצעים בלשכה לאורך כל חייהם.

11. אשר על כן, תלותם והזדקקותם של תושבי ירושלים המזרחית ללשכת מינהל האוכלוסין המשרתת אותם, הינה עמוקה, יומיומית ובלתי נגמרת.

הרקע לעתירה

12. עניינה של העתירה הוא בתנאי קבלת הקהל בלשכה למינהל האוכלוסין שבירושלים המזרחית (להלן: **הלשכה**), ובעיקר בתנאי ההמתנה מוחץ ללשכה. נושא כאוב זה עמד כבר פעמיים לפתחו של בית משפט נכבד זה ואין מנוס אלא להביאו לפתחו בפעם השלישית.

13. הפעם הראשונה בה הובאו לפתחו של בית המשפט התנאים הפיסיים ודרכי הטיפול בלשכת מרשם האוכלוסין בירושלים המזרחית היתה לפני כ-12 שנים בבג"ץ 4892/99 **גאבר ואח' נגד משרד הפנים ואח'** (להלן: **העתירה הראשונה**). במהלך ההתדיינות בעתירה שופרו במעט התנאים והמשיב הודיע כי יבנה סככה במקום ויעביר את הלשכה למקום חדש ומתאים במהירות האפשרית. נוכח הודעה זו נדחתה העתירה ביום 6.6.2001.

14. הפעם השנייה בה הובאו לפתחו של בית המשפט התנאים בלשכת מינהל האוכלוסין בירושלים המזרחית היתה לפני כ-8 שנים, בבג"ץ 2783/03 **ג'ברא ואח' נגד שר הפנים ואח'** (להלן: **העתירה השנייה**). במרכז העתירה עמדה הטענה, כי המשיב אינו מקיים את ההתחייבויות שנתן בעניין שיפור התנאים בלשכה ומעבר למבנה חדש.

15. בעתירה השנייה, הוציא בית המשפט צו מוחלט, בהסכמת המשיב, והורה על העברת הלשכה למתחם מאמוניה ופתיחתה לקהל בתוך תשעה עשר חודשים, על הגדלת כוח האדם בלשכה ועל הארכת שעות קבלת הקהל.

תנאי ההמתנה בלשכה החדשה

16. תיאור העובדות בפרק זה מבוסס על תצהירי העותרים 1-3, על עדויות שניתנו על ידי באי הלשכה ועובדים של המוקד להגנת הפרט ועל תצפיות שערכו עובדי המוקד בעת שליוו ללשכה את הפונים למוקד. חלק זה מגובה בתצהירי העותרים 1-3 ובתצהירי הגב' _____ רשק, עו"ד נועה דיאמונד והגב' אמל עבאס.

- תצהיר העותרת 1, הגב' _____ אלבטש, מצ"ב ומסומן ע/1.
- תצהיר העותרת 2, מר _____ ענאתי, מצ"ב ומסומן ע/2.
- תצהיר העותרת 3, עו"ד עדי לוסיגמן, מצ"ב ומסומן ע/3.
- תצהיר הגב' _____ רשק מיום 16.5.10 מצ"ב ומסומן ע/4.
- תצהירה של עו"ד נועה דיאמונד מיום 12.6.11 מצ"ב ומסומן ע/5.
- תצהירה של הגב' אמל עבאס מיום 12.6.11 מצ"ב ומסומן ע/6.
- תצהירה של עו"ד נועה דיאמונד מיום 16.6.11 מצ"ב ומסומן ע/7.

17. בטרם נתאר באופן מדוקדק את תנאי ההמתנה בלשכת מרשם האוכלוסין בירושלים המזרחית, נצטט מתוך תצהיר העותרת 1 את הדברים הקשים שאמרה:

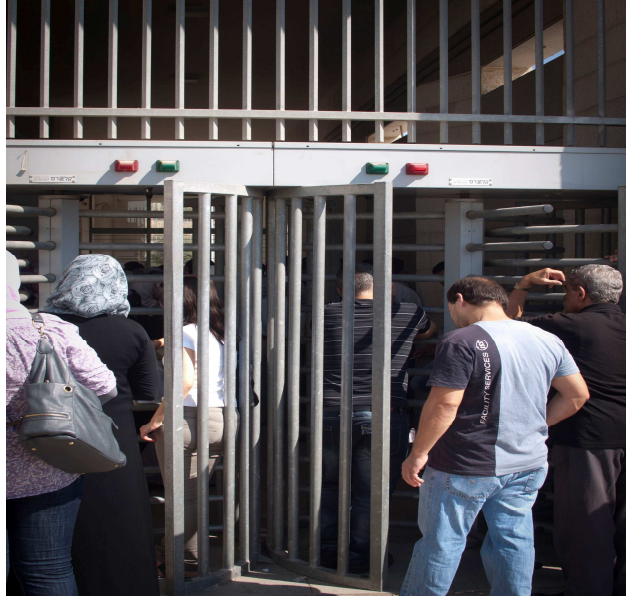
אני עובדת ומסתובבת במערב העיר עם יהודים וערבים. מעולם לא חשתי ביחס עויין כל כך כמו שאני חשה בכניסה ללשכת האוכלוסין בירושלים המזרחית. אני חושבת שיחס זה גורם לבאי לשכת האוכלוסין לשנוא את המדינה ואת הממסד כולו.

ומתצהירה של העותרת 3, עו"ד עדי לוסיגמן:

אציין כי אני מגיעה ללשכות רשות האוכלוסין בכל הארץ ובכלל זה בת"א, ברמת גן, בהרצליה, ברחובות, ברמלה, בחדרה, בראשון לציון וכמובן במערב העיר ירושלים – בשום מקום לא ראיתי תורים שכאלה או אף דומים לכך לפני הכניסה לבניין הלשכה!

18. הלשכה הנוכחית, ברחוב ואדי ג'וז 49, נפתחה לקהל בשנת 2006. תחילה שירת המבנה את לשכת האוכלוסין בלבד, אולם החל מחודש פברואר 2007 שוכנה במקום גם לשכת התעסוקה, המשרתת את תושבי ירושלים המזרחית. כתוצאה מכך, באי שתי הלשכות עומדים בתור אחד שבסופו, לפני הכניסה למבנה, מתבצע הבידוק הביטחוני.

19. הכניסה לאזור ההמתנה היא באמצעות מעבר דרך שני שערים חשמליים מסתובבים בגובה של כ-2.20 מטרים (להלן: **קרוסלות**) הנשלטים ומופעלים מרחוק על ידי מאבטחים הנמצאים בתא אטום ("בודקה") בסמוך. כאשר עוברים את הקרוסלות, נכנסים למסדרון המתנה מקורה, באורך של כ-30 מטרים, המוביל בסופו אל עמדת הבידוק הביטחוני.

בתמונה: הכניסה למסדרון ההמתנה המקורה דרך הקרוסלות החשמליות (התמונות בעמוד זה צולמו ע"י הח"מ).

20. רוחבו של מסדרון ההמתנה המקורה הוא כ-3 מטר והוא נחצה לשניים באמצעות מוט ברזל ארוך, כך שנוצרים שני תורים, האחד לנשים והשני לגברים. משני צידיו של מסדרון ההמתנה ניצבים קירות בגובה של כ-4.5 מטרים. בחלקו העליון של הקיר מצד ימין, זה הפונה אל הרחוב, בצמוד לתקרה, יש מספר חלונות צרים ברוחב של כ-50 ס"מ.

מבט אל מסדרון ההמתנה המקורה דרך הקרוסלות

21. כאשר במסדרון צר זה ומעבר לו, ממתינים אנשים רבים, באי לשכת האוכלוסין ובאי לשכת התעסוקה, הצפיפות והעומס קשים מנשוא וההמתנה הופכת לחוויה קשה, משפילה ואפילו מסוכנת. נסביר.

22. לעיתים התור לשכה ארוך באופן קיצוני וההמתנה עד הכניסה לשכה עלולה לארוך מספר שעות. כך, ביום 16.5.10, הגבי רשק ובעלה, שנקבע להם תור להארכת תוקף תעודת זהות, המתינו בתור הכניסה לשכה במשך שעתיים תמימות. ביום 12.6.11 המתינה עו"ד דיאמונד בתור הכניסה במשך 4 שעות. ביום 16.6.11 המתינה עו"ד דיאמונד שעה ו-45 דקות בתור, זאת כאשר היה בידה זימון לשימוע באותו יום. העותרת 1 המתינה ביום 7.7.11 כ-5 שעות(!) עד הכניסה לשכה.

23. לעיתים, כתוצאה מאורכו, משתרך התור מעבר לקרוסלות ומעבר לאזור המקורה, כך שהעומדים בו חשופים לקור ולגשם בחורף ולשמש העזה בקיץ. בעלה של הגבי רשק, חולה לב אשר שוחרר מאשפוז יום קודם לבואו לשכה, עמד במשך שעה וחצי בשמש, בתור הפתוח שמעבר לקרוסלות. גם עו"ד דיאמונד עמדה שעה וחצי תחת שמש קופחת בתור מחוץ לקרוסלות ביום 12.6.11.

צילום של התור המשתרך מסביב לבניין לפני הכניסה ל"קרוסלות" (צולם ע"י העותרת 3 ביום 3.1.11).

24. כך מתוארת העמידה בתור שמעבר לקרוסלות, בתצהירה של העותרת 1:

הגעתי ללשכה לפני השעה 9:00 בבוקר. התור מחוץ לקרוסלות היה ארוך מאוד והשתרך עד מסביב לבניין, כ-50 מטר. היה חם מאוד, השמש יקדה. שמתני על ראשי עיתון כדי להגן על עצמי מפני השמש. בתור היו זקנים, נשים ותינוקות. התור השתרך באיטיות. רק בשעה 11:45, לאחר כ-3 שעות של עמידה בשמש, הגעתי אל אזור הכניסה לקרוסלות. מרוב צפיפות ותסכול, אנשים החלו לריב זה עם זה מי ייכנס דרך הקרוסלות אל תוך התור המקורה. ואולם, אנשי הביטחון הכניסו בשלב זה רק את באי לשכת התעסוקה. רק לאחר מכן הוכנסו באיטיות באי לשכת האוכלוסין.

25. וכך נראים הדברים בעיניה של העותרת 3:

לרוב הצפיפות מחוץ ללשכה בואדי ג'וז היא כזו, שלא מאפשרת להגיע לקרוסלות המסתובבות ולהיכנס למסדרונות ההמתנה המפרידים בין גברים ונשים. הימים הצפופים כל כך הם בעיקר ימי הקבלה המשותפים למשרד הפנים וללשכת התעסוקה. מסדרונות ההמתנה אינם מספיקים לכמות האנשים המגיעים, באופן המאלץ עשרות ואף מעל 100 איש, בהם קשישים, נשים הרות, תינוקות ופעוטות, להתגודד מחוץ לקרוסלות ולתור המקורה בצפיפות איומה, ללא סככה להגנה מפני הגשם או השמש הקופחת, ללא ספסלי ישיבה, ללא מתקן למים. גם הצפיפות בתוך המסדרון המקורה, לאחר המעבר בקרוסלות, היא בלתי נסבלת בימים כאלה.

26. לא אחת מונעים המאבטחים, מסיבות לא ברורות, את כניסתם של ממתנינים דרך הקרוסלות אל האזור המקורה, למרות שיש מקום במסדרון ההמתנה. בסעיף 9 לתצהירה של הגב' רשק נמסר כי ביום שרבי לא איפשרו לממתנינים מחוץ לקרוסלות להיכנס לתור המקורה, למרות שהיה מקום במסדרון.

27. עקב הצפיפות הרבה, נדחקים אנשים בתוך הקרוסלות המפרידות בין התור הבלתי מקורה לתור המקורה ומכיוון שהקרוסלות מופעלות מרחוק, הממתנינים בסמוך אליהן ובתוכן, עלולים להיפגע או להימחץ. כך נכתב בס' 8 לתצהירה של הגב' עבאס:

במעבר דרך הקרוסלה אנשים נתקעו ונרמסו. אישה אחת שנרמסה כשעברה בתוך הקרוסלה התעלפה מיד כשיצאה ממנה. אני ניגשתי לנסות לעזור לה ולתת לה מים, וזאת בתנאי דוחק נוראיים

28. לעיתים קרובות מופסקת כליל הכנסת פונים ללשכת האוכלוסין ורק באי לשכת התעסוקה מורשים להיכנס ונקראים אל עמדת הבידוק הביטחוני. מצב כזה יכול להימשך שעה ואף למעלה מכך (פס' 3 ו-7 לתצהירה של עו"ד דיאמונד מיום 12.6.11, פס' 7 לתצהירה של הגב' עבאס, פסקה 5 לתצהיר העותרת 1).

29. לאחר שעברו את ה'קרוסלות', עומדים הפונים במסדרון בדוחק רב, בתנאים בלתי נסבלים, לעיתים למעלה משעה, עד שהם מגיעים לעמדת הבידוק. בתוך המסדרון הצפוף אין אפשרות לשבת, אין מתקן למי שתייה ואין כמובן אפשרות לעשיית צרכים. המסדרון הסגור והצפוף נראה כמו מכלאה של בהמות.

30. להלן תאור תנאי ההמתנה הבלתי נסבלים במסדרון מתוך תצהירה של עו"ד דיאמונד מיום 12.6.11:

עמדנו ב"שרוול" שבין הקרוסלה לבדיקה הביטחונית עוד שעתים וחצי נוספים. אמנם, כבר לא הייתה שמש קופחת כמו בחוץ, אבל הצפיפות וחוסר האוויר היו נוראיים. בנוסף, היו אנשים שעישנו בתוך השרוול, מה שגרם לתחושת מחנק קשה עוד יותר. שתי נשים צעירות התעלפו, כנראה מחום ומחוסר חמצן. אוכל להעיד על עצמי שאני אישה צעירה ובריאה – אינני יודעת מה עושות נשים בהריון; אנשים קשישים; אנשים חולים. ילדים קטנים בתור נזקקו לשירותים ולא היה פתרון עבורם, כמובן.

ומתוך תצהירה של הגב' עבאס:

אישה אחת בהריון בשלב מתקדם, התקשתה לעמוד ונשענה עליי. ביקשתי כיסא בשבילה, אמרו שאין. איש זקן שישב על כסא קם ונתן לאישה לשבת למרות שהיה ניכר כי העמידה קשה לו והוא נעזר במקל הליכה. לאחר מספר דקות ראיתי אישה אחרת שעמדה להתעלף והתחילה להקיא ליד הקיר. בקשתי מהשומר להביא לה כסא, הוא אמר שאין לו. לידו עמדה שומרת שאמרה בלעג עצבני שתכף כולם ירצו כסאות, עניתי לה שאם היא תעמוד בתור במשך ארבע שעות גם היא תרצה כסא. ראיתי כסא ליד השומרת וביקשתי מהשומר שיביא את הכסא. השומר אמר שזה לא שלהם. ביקשתי מהשומר שייתן לאישה להיכנס לשירותים והוא ענה שאין שירותים. בסופו של דבר השומר נתן לאישה את הכסא והכניס אותה לאחר מספר דקות. אחד השומרים המשיך כל העת לצרוח על הנשים בעברית לעמוד בשתי שורות.

ומתוך תצהירה של העותרת 1:

בתוך התור המקורה הצפיפות היתה רבה. שתי נשים התעלפו. ניסינו להתקרב לאנשי האבטחה על מנת להודיע להם ולבקש עזרה אולם הם צעקו בגסות ולא אפשרו לנו להתקרב או לדבר עימם. הסיטואציה היתה קשה, בלתי אנושית. עברו שעתים נוספות עד אשר הגעתי אל עמדת החיפוש הביטחוני בכניסה לבניין.

31. המאבטחים דורשים מהאנשים בתור לעמוד בשני טורים ישרים וכל תזוזה גוררת צעקות ואיומים שלא תתאפשר כניסה (פסי' 6 לתצהירה של הגב' עבאס). בנוסף, בקשותיהם של אנשים בעלי צרכים מיוחדים, המוגבלים בעמידה ממושכת, אינן נענות, והם נדרשים לעמוד בתור הארוך והדחוס, כמו כולם (פסי' 10 לתצהירה של הגב' עבאס, פסי' 5 לתצהיר העותרת 3).

32. בכלל, יש לציין, יחסם של המאבטחים במקום אינו ראוי ואין מצידם כל נכונות להקל על הממתנים, להיפך. במקרים רבים, פונים המאבטחים לאנשים העומדים בתור בגסות ובחוסר כבוד, שבוודאי שאינם עונים על קריטריונים בסיסיים של מי שאמורים להעניק שירות במשרד ממשלתי. כך מתארת בתצהירה העותרת 1 את יחסם של המאבטחים:

היחס של אנשי הביטחון והמאבטחים משפיל ומעליב. אנשי הביטחון והבודקים מתייחסים אל התושבים כמו אל זבל. אסור להתקרב, אסור לבקש, לשאול וכל דיבור מלווה בצעקות.

33. להלן קטע מתצהירה של העותרת 3 בנוגע ליחסם של אנשי האבטחה לממתנים בתנאים הקשים:

לא פעם פגשתי מחוץ ללשכה קשישים רוכנים על הארץ מתשישות ההמתנה. אמהות שילדים מתפתלים על ידיהן, אשר נאלצות להוסיף ולהמתין ללא התחשבות במצבן. בכל פעם בבואי ללשכה (לרוב פעם או פעמיים בחודש לעיתים בתכיפות רבה יותר) ביקשתי מהמאבטחים בחוץ לשים לב למצבם של אנשים עם מוגבלות כאמור ולקדם את כניסתם. פעם אחר פעם דחו השומרים את הערותיי ובקשותיי. כך למשל, בבואי ללשכה ביום 12.12.11 הבחנתי בקשישה היושבת על ברכיה בתור. ביקשתי מהשומר לשים לב למצבה ולאפשר לה להיכנס אך הוא ביקש שלא אתערב בתפקידו. בבואי ללשכה ביום 16.11.11 היה תור ארוך שהשתרך מחוץ לתור המקורה. אשה פנתה למאבטח היושב במעין מגדל בודקה בחוץ, ומסרה כי היא מוזמנת למשרד הפנים עם התינוקת שלה (לשם רישום ילד בנסיבות מסוימות על המבקש להביא עמו את ילדו). האשה הסבירה כי התינוקת בת שבועיים והצטופפות בין עשרות האנשים העומדים צמודים, דבוקים ממש אחד לשני, לאורך שעות, עשויה לסכן אותה. המאבטח שאל את האשה בצעקה אם יש לה אישור רפואי למצב הילדה והוסיף בכעס שתינוקת חולה יכולה להיכנס רק עם רופא צמוד. האשה הסבירה ואף אני הצטרפתי להסבר בהמשך כי התינוקת לא חולה, אולם בהיותה בת ימים ספורים מסוכן לה להידחק בתור ההמוני – אולם, המאבטח לא שעה להסברים ומיאן להתייחס לבקשת האשה.

34. אם לא די בתנאי ההמתנה הקשים, הרי שהבידוק הביטחוני במקום הוא חסר תקדים ומוקפד בצורה יוצאת דופן ומפלה, יחסית לבדיקות הנערכות בלשכות אחרות. כך, כל תיק וארנק

נבדק בקפדנות מרובה על כל תכולתו, וחפצים מסוימים (כגון מראה, פינצטה, קוצץ צפרניים וכדומה) אינם מורשים להיכנס ויש להפקידם בידי המאבטחים. על מנת לעבור את גלאי המתכות יש להסיר נעליים וחגורה וברוב המקרים גם עגילים, סיכות ראש וכד'. לעיתים קרובות יש צורך גם בבדיקה נוספת על ידי גלאי מתכות ידני. כך מתארת העותרת 1 את הבידוק הביטחוני בלשכה:

אני עובדת כעיתונאית. בין השאר נכנסתי לבית הנשיא, לכנסת ונפגשתי עם שרים בממשלה. מעולם לא עברתי בידוק ביטחוני מדוקדק ומשפיל כפי שעברתי בכניסה ללשכת האוכלוסין. באופן קבוע נדרשים להוריד נעליים, לרוקן את התיק ולהשאיר חפצים רבים אצל הביטחון. אפילו בכניסה לתחנה המרכזית בירושלים ובמעברי גבול בינלאומיים אין בידוק כזה. זה מעיד כי לא מדובר על הכרח ביטחוני.

35. סיום הבדיקה הביטחונית וכניסה אל תוך המבנה אינו סיומה של ההמתנה. לאחר הכניסה לבניין ממתנינים באי הלשכה בתור לדלפק המודיעין, שם מקבלים מספר למחלקה המתאימה. לאחר מכן ממתנינים בתור לקבלה על ידי פקיד הלשכה. לעיתים קרובות מדובר בהמתנה ממושכת אולם לפחות מדובר בהמתנה בישיבה, במקום סגור וממוזג עם גישה לשירותים. כך למשל, העותרת 1 יצאה מן הלשכה שבע שעות לאחר שהגיעה אליה!

36. באשר למצב בלשכות אחרות נצטט מתצהירה של העותרת 3, עו"ד עדי לוסיגמן:

אציין כי אני מגיעה ללשכות רשות האוכלוסין בכל הארץ ובכלל זה בת"א, ברמת גן, בהרצליה, ברחובות, ברמלה, בחדרה, בראשון לציון וכמובן במערב העיר ירושלים – בשום מקום לא ראיתי תורים שכאלה או אף דומים לכך לפני הכניסה לבניין הלשכה!

37. שיחתה של עו"ד דיאמונד עם הגב' חגית וייס, מנהלת לשכת האוכלוסין בירושלים המזרחית, כפי שמצוטטת בתצהירה מיום 16.6.11, מעידה כי המשיבים מודעים לבעיה הקשה אך מתמהמהים בפתרונה:

התקשרתי לגב' וייס, והסברתי לה את המצב. גב' וייס אמרה שאין מה לעשות, ומאוד עמוס בחוץ, ושאני אנסה לפלס את דרכי ולהתקרב לקרוסלה. אמרתי לגב' וייס שאני לא מתכוונת לדחוף אנשים ולהיות אגרסיבית, רק כדי להגיע לכניסה.

גב' וייס אמרה שהיא מודעת לבעיה, ושהבעיה אינה בשליטתה, שכן העומס נגרם מן העובדה שמכונות ה"התייצבות", באמצעותם מתייצבים מבקשי דמי אבטלה, ממוקמות בתוך אותו מבנה של לשכת משרד הפנים. רוב האנשים בתור הינם מובטלים, אשר מבקשים להתייצב בלשכת התעסוקה. גב' וייס אמרה שכל הזמן מאשימים את משרד הפנים בתורים הארוכים

ובעומס בכניסה, כאשר האחריות היא בעצם לא של משרד הפנים. גב' וייס אמרה שמשרד הפנים הביע את נכונותו לשלם על הצבת ה"התייצבומטים" מחוץ למבנה, כדי להקל על התור, אבל משרד התעסוקה לא משתף פעולה. היא אמרה לי להפנות את טענותיי כלפי משרד הרווחה ולשכת התעסוקה.

מיצוי ההליכים

38. ביום 14.3.2007 פנה עו"ד יותם בן הלל מהמוקד להגנת הפרט לשר הפנים בעניין עומס בלתי נסבל בכניסה ללשכה. במכתב הודגש, כי התור ללשכה ארוך באופן קיצוני ועובר את האזור המקורה, כך שהממתינים חשופים לשמש או לקור, הדוחק בתוך הקרוסלות והסכנה הטמונה באופן הפעלתן והיחס המשפיל של המאבטחים. כן צוין במכתב, כי הבאים ללשכת האוכלוסין עומדים באותו תור בו עומדים הבאים ללשכת התעסוקה, עובדה המגבירה את הדוחק והצפיפות במקום.

העתק מכתב המוקד לשר הפנים מיום 14.3.07 מצ"ב ומסומן ע/8.

39. ביום 28.3.2007 נשלחה תזכורת למכתב לשר הפנים.

העתק התזכורת מיום 28.3.07 מצ"ב ומסומן ע/9.

40. ביום 26.3.07 נכתבה תגובתו של סמנכ"ל בכיר למינהל ולמשאבי אנוש של המשיב 1 ועל פיו, "פתיחתה של לשכת התעסוקה אכן הביאה ללחץ קהל וזיהינו בעיה זו עם התהוותה". לדבריו, הם פועלים למציאת פתרון ראוי ומקווים שתוך מספר שבועות ישתנה המצב.

העתק תגובת המשיב 1 מיום 26.3.07 מצ"ב ומסומן ע/10.

41. ביום 10.4.07 התקבל מענה נוסף מעוזר מנכ"ל המשיב 1 ועל פיו, המשרד מכיר בבעיה וגורמים בכירים אף ביקרו במקום. לדבריו, הבעיה נובעת מגורמים שאינם בשליטת המשרד והמשרד פועל בכל האמצעים שלרשותו, כולל פגישות עם מינהל הדיור הממשלתי.

העתק תגובת המשיב 1 מיום 10.4.07 מצ"ב ומסומן ע/11.

42. ביום 4.6.07 שב פנה המוקד למשיב 1 וציין כי הנצב נותר כשהיה – דוחק, צפיפות ותורים ארוכים מחוץ ללשכה.

מכתב המוקד למשיב 1 מיום 4.6.07 מצ"ב ומסומן ע/12.

43. ביום 19.6.07 ניתנה תגובת המשיב 1 ועל פיה, הגורם לתורים הוא מיקום מתקני הזיהוי האוטומטיים ("התייצבומטים") של שירות התעסוקה בתוך הבניין ולא מחוצה לו. לפי עמדת משרד הפנים, צריך ואפשר למקם את ההתייצבומטים מחוץ לבניין, כך שבאי לשכת התעסוקה לא יחכו בתור הבידוק הביטחוני בכניסה לבניין. למכתב צורף מכתבה של מנכ"לית

שירות התעסוקה למשיב 1 ועל פיו, מיקום ההתייצבומטים אינו מהווה בעיה ואין להוציאם אל מחוץ לבניין. כאמור, המשיב 1 חולק על עמדתה זו.

מכתבו של המשיב 1 מיום 19.6.07 מצורף ומסומן ע/13.

44. ביום 17.9.2007 כתב המוקד למנכ"ל המשיב 1 וביקש לדעת אם נמצא סוף פתרון לבעיה ואם לא, מה מתכוון המשרד לעשות בעניין.

מכתב המוקד למשיב 1 מיום 17.9.07 מצ"ב ומסומן ע/14.

45. ביום 16.10.2007 ניתנה תשובת מנכ"ל המשיב 1, שחזרה על עמדת משרד הפנים כי העתקת ההתייצבומטים אל מחוץ לבניין תשפר את המצב באופן משמעותי. הוא המליץ כי המוקד יפנה גם לשירות התעסוקה.

העתק מכתב המשיב 1 מיום 16.10.07 מצורף ומסומן ע/15.

46. ביום 24.12.2007 פנה המוקד שוב למנכ"ל המשיב 1, ציין כי עדיין אין פתרון לבעיה ודרש תיקון המצב לאלתר.

העתק מכתב המוקד למנכ"ל המשיב 1 מיום 24.12.07 מצ"ב ומסומן ע/16.

47. ביום 27.12.07 ניתנה תגובתו של מנכ"ל המשיב 1 ועל פיה לא חלה התקדמות בנושא. לדבריו, הדיור הממשלתי שנמצא תחת אגף החשב הכללי במשרד האוצר הוא שהחליט על הכנסת לשכת התעסוקה למבנה והאחרונים החליטו על מיקום ההתייצבומטים. מנכ"ל המשיב 1 מוסיף ואומר כי פנה ללשכת התעסוקה אך מעבר לכך, אפשרויות הפעולה העומדות בפניו אינן גדולות.

העתק מכתב המשיב 1 מיום 27.12.07 מצ"ב ומסומן ע/17.

48. ביום 26.8.2009 פנה המוקד למר אבי לקח, מנהל אגף בכיר לשכות רשות האוכלוסין של המשיב 1. במכתבו ציין המוקד כי למרות ההבטחות לא נעשה דבר ונמשכים העומס, הצפיפות והיחס המחפיר בכניסה ללשכה.

העתק מכתב המוקד למשיב 1 מיום 26.8.09 מצ"ב ומסומן ע/18.

49. המוקד שלח 5 מכתבי תזכורת לקבלת מענה.

העתק מכתבי התזכורת מימים 21.12.09, 1.3.10, 1.4.10, 28.4.10 ו-24.5.10 מצ"ב ומסומנים ע/19א-ה.

50. ביום 3.6.10 נשלח מענה מהגב' חגית וייס, מנהלת לשכת רשות האוכלוסין בירושלים המזרחית. לדבריה, "העומס בכניסה ללשכה הוא תוצאה של הצבת עמדות הזיהוי

האוטומטיות בתוך שטח המבנה וכן, עליה במספר דורשי העבודה המגיעים לשכת התעסוקה בעת האחרונה". עוד הסיפה כי "נושא הוצאת העמדות אל מחוץ למבנה נמצא בטיפול שרות התעסוקה ובאחריותו ואנו סבורים שבקרוב יבוא על סיומו".

העתק מכתבה של מנהלת לשכת ירושלים המזרחית מטעם המשיב 1 מצ"ב ומסומן ע/20.

51. ביום 21.6.11 פנה המוקד בנושא לשלושת המשיבים בעתירה: מנהל אגף בכיר רשות האוכלוסין של משרד הפנים, מנכ"ל שירות התעסוקה והממונה על מינהל הדיור הממשלתי במשרד האוצר.

העתק המכתב למשיב 1 מצ"ב ומסומן ע/21.

העתק המכתב למשיב 2 מצ"ב ומצורף ע/22.

העתק המכתב למשיב 3 מצ"ב ומצורף ע/23.

52. ביום 3.8.2011 נשלחו תזכורות לשלושת המשיבים.

העתק מכתבי התזכורת מצ"ב ומסומנים ע/24.

53. ביום 6.9.11 נשלחה תשובת שירות התעסוקה הישראלי. לטעמם, הפתרון של הוצאת מכשירי "ההתייצבומטים" ימזער את בעיית הצפיפות אך לא יפתור אותה ובכל זאת, בעקבות סיור במקום של הגורמים הרלוונטיים, החליט מנכ"ל שירות התעסוקה על הוצאת "ההתייצבומטים" מחוץ למבנה. ואולם, למרות פנייתו לרשות האוכלוסין, טרם התקבל אישורם לביצוע השינויים. למכתב זה מצורף כנספת, פנייתו של המשיב 1 מיום 14.7.11 אל גורמים במשרדו, בבקשה לאשר בדחיפות את השינוי עליו הוחלט. כנספת נוסף מצורפת פניית סמנכ"ל שירות התעסוקה מיום 16.8.11 למשיב 1, בבקשה לפעול במהירות לאישור השינויים על מנת שניתן יהיה לבצעם.

העתק המכתב משירות התעסוקה מיום 6.9.11 על נספחיו מצ"ב ומסומן ע/25.

54. ביום 19.9.11 שלח המוקד מכתב למשיב 1 וביקש לפעול לאלתר למימוש השינוי במיקום ה"התייצבומטים" עליו הוסכם עם שירות התעסוקה.

העתק מכתב המוקד למשיב 1 מיום 19.9.11 מצ"ב ומסומן ע/26.

55. ביום 8.11.11 נשלחה תזכורת למשיב 1.

העתק מכתב התזכורת מצ"ב ומסומן ע/27.

56. כל מענה לא התקבל. משכך, לא נותר לעותרים אלא לפנות לבית משפט נכבד זה.

הטיעון המשפטי

הגינות ותקינות המינהל

57. כלל יסוד הוא כי על רשות מינהלית, הפועלת בשמה של המדינה, לנהוג בתקינות, בהגינות ובסבירות כלפי כל אדם אותו היא משרתת.

אבן פינה היא בדיני המינהל הציבורי שהרשות המינהלית, בהיותה נאמן של הציבור, חייבת לנהוג בהגינות. ראו, לדוגמה, בג"ץ 840/79, המ' 830/79, מרכז הקבלנים והבונים בישראל ואח' נ' ממשלת ישראל ואח' [20], בעמ' 745-746. חובת ההגינות חלה על הרשות, בראש ובראשונה, כלפי הציבור. זוהי חובה של נאמן כלפי הנהנה. אך בפועל, כיוון שהציבור מורכב מבני-אדם, החובה אינה חלה רק כלפי הציבור, כגוף ערטילאי, אלא היא חלה גם כלפי כל אדם.

אומרים לא פעם כי חובת ההגינות מוטלת על הרשות המינהלית כלפי האזרח. אפשר לומר כך. אך זאת לדעת כי האזרח, בהקשר זה, פירושו אדם, לרבות תושב שאינו אזרח, וגם חבר בני-אדם, לרבות תאגיד (בג"ץ 164/97, קונטרס בע"מ נגד משרד האוצר, אגף המכס והמע"מ ואח', פ"ד נב(1) 289, פס' 22 לדברי השופט זמיר).

58. תנאי ההמתנה והנגישות ללשכת קבלת קהל של המינהל הם חלק בלתי נפרד מהשירות שנותן המינהל וחובתו להפעילו באופן סביר, הולם, מתחשב ומקל ככל הניתן, במסגרת כללי המינהל התקין. אין צורך להסביר מדוע רשות שמאלצת את הנזקקים לשירותיה החיוניים, להמתין זמן ממושך בתנאים שתוארו בחלק העובדתי, אינה נוהגת בהגינות, בתקינות ובסבירות.

59. המשיבים מפרים את חובתם המינהלית לספק שירותים חיוניים בזכות ולא בחסד, במסגרת המתנה שמשכה ותנאיה סבירים. המשיבים מפרים את חובתם המינהלית בכך שאינם מונעים את העמידה בתנאי צפיפות משפילה ובלתי נסבלת, לעיתים תוך חשיפה לפגעי מזג האוויר, ללא אפשרות לישיבה ועשיית צרכים תוך הפקרתם לשירות לבם וגחמותיהם של המאבטחים.

60. דברים דומים נאמרו זה מכבר ע"י כבוד הנשיא לשעבר ברק בפס"ד לעתירה בעניין ג'ברא, היא העתירה השנייה שעסקה בתנאי הלשכה הקודמת:

אין מחלוקת, כאמור, כי תנאי קבלת הקהל בלשכת מינהל האוכלוסין במזרח ירושלים הם קשים. לדעתנו אלה תנאים בלתי סבירים באופן קיצוני. השירותים הניתנים לתושבים בלשכה הם שירותים חיוניים, הנוגעים להסדרת המעמד בישראל, לאפשרות לצאת ולהיכנס לישראל ולזכויות בסיסיות אחרות של אזרחים ותושבים במדינה. יש לזכור כי השירות הניתן בלשכה יחייב לעיתים גם הגעתם של אנשים מבוגרים, תינוקות וילדים. לציבור זכות לקבל שירותים אלה בתנאים ראויים ובתוך

פרק זמן סביר. תנאי קבלת הקהל בלשכה מכבידים בצורה קשה על תושבי מזרח ירושלים בבואם לקבל שירותים חיוניים אלה. חשיפת הקהל להמתנה ממושכת, בחוץ, ללא תנאים פיזיים הולמים, חורגת מגבולות הסביר ויש בה אף כדי לפגוע, בעקיפין, בזכויות של התושבים.

פגיעה בזכות לכבוד ולשוויון

61. ס' 2 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו קובע כי "אין פוגעים בחייו, בגופו, או בכבודו של אדם באשר הוא אדם". ההמתנה הארוכה בלשכה בתנאים של צפיפות, חוסר אוויר, חוסר שליטה ביציאה ובכניסה, היעדר מקומות ישיבה ומקום לעשיית צרכים, פוגעת בכבודם של תושבים באי הלשכה. היא משקפת יחס מזלזל של נותני השירות ותפיסתם את מקבלי השירות כמטרד.

62. אין אנו נדרשים במקרה זה לדיונים ופרשנויות שיכריעו האם הפגיעה הנגרמת כתוצאה מתנאי ההמתנה ללשכה מהווה פגיעה בכבוד האדם הכלולה בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. שהרי מדובר על פגיעה ראשונית, "קלאסית" בכבוד האדם (ראה: אהרון ברק, **פרשנות במשפט: פרשנות חוקתית**, נבו הוצאה לאור עמ' 413), פגיעה הקשורה לאנושיות של אדם העומד בתנאים של השפלה, הכלולה ללא ספק בחוק היסוד.

63. יהודית קרפ במאמרה מתארת את "כבוד האדם" כמעגלים של תכנים ההולכים ומתרחבים כאשר "המעגל הפנימי, הצר הוא מעגל המשמעות המידית, הטבעית והפשוטה של המילה כבוד, והיא – היפוכם של החילול, הביזיון, הבושה והמבוכה, הפוגעים בצלם האדם" (יהודית קרפ, מקצת שאלות על כבוד, **משפטים** כ"ה, תשנ"ה, עמ' 136).

64. במישור היחסי בין האדם לרשות, על המינהל התקין לראות את האזרח או התושב כבעל כבוד עצמי ולתת לו שירות באופן ששומר על כבודו. "הזכות לכבוד האדם מטילה על רשויות השלטון חובה (שלילית) שלא לפגוע בכבוד האדם, וחובה (חיובית) להגן עליו. הן ההיבט הפסיבי והן ההיבט האקטיבי הם חלקים שונים של השלם, שהוא הזכות לכבוד" (בג"ץ 6427/02 **התנועה לאיכות השלטון בישראל נ' הכנסת** פ"ד סא(1) 619, פס' 31) לדברי כב' הנשיא (כתוארו אז) ברק).

65. ועוד. הפליה על רקע קבוצתי כמו הפליה מחמת מין או הפליה מחמת גזע, גורמת להשפלה באופן הפוגע בשוויון, שהוא חלק מהזכות החוקתית לכבוד האדם. (ראה למשל בג"ץ 7052/03 **עדאלה נ' שר הפנים**, פ"ד סא(2), פס' 39 לדברי כב' הנשיא (כתוארו אז) ברק).

ביסודה של הפליה כזו עומד ייחוס מעמד נחות למופלה, מעמד שהוא פועל יוצא ממהותו הנחות כביכול. בכך טמונה, כמובן, השפלה עמוקה לקורבן ההפליה... חוק היסוד מגן מפני פגיעה בעקרון השוויון כאשר הפגיעה

גורמת להשפלה, כלומר לפגיעה בכבוד האדם באשר הוא אדם... (בג"ץ 4541/94 אליס מילר נ' שר הביטחון, פ"ד מט(4) 94, עמ' 132-133).

... פגיעה בכבוד אינה רק בהוצאת שם רע או בעלבונות ובגידופים, אלא גם בהפליה וקיפוח, במשוא-פנים ובהתייחסות גזענית או משפילה. ההגנה על כבוד האדם אינה רק באיסור לשון הרע, כי אם גם בהבטחת שוויון בזכויות ובסיכויים, ובמניעת הפלייה כלשהי מחמת מין, דת, גזע, לשון, דעה, השתייכות פוליטית או חברתית, ייחוס משפחתי, מקור אתני, רכוש או השכלה" (ח' כהן, ערכיה של מדינה יהודית ודמוקרטיה - עיונים בחוק סיוד: כבוד האדם וחירותו הפרקליט, ספר היובל (תשנ"ד), עמ' 32).

66. וכך קבוע בחוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים התשס"א, החל גם על המדינה:

מי שעיסוקו בהספקת מוצר או שירות ציבורי או בהפעלת מקום ציבורי, לא יפלה בהספקת המוצר או השירות הציבורי, במתן הכניסה למקום הציבורי או במתן שירות במקום הציבורי, מחמת גזע, דת או קבוצה דתית, לאום, ארץ מוצא, מין, נטיה מינית, השקפה, השתייכות מפלגתית, מעמד אישי או הורות.

67. אין מנוס מלראות בתנאי ההמתנה בלשכת מינהל האוכלוסין של משרד הפנים בירושלים המזרחית כהפליה על רקע קבוצתי, הפוגעת בעקרון השוויון ובזכות לכבוד.

68. מן המפורסמות הוא, ובגדר ידיעה שיפוטית, כי תנאי ההמתנה בלשכת מינהל האוכלוסין במערב העיר, המשרתת יהודים, הם סבירים ומאפשרים גישה נוחה לקבלת השירות החיוני. מעבר לכך, במבנה הלשכה במערב העיר אין מתן שירותים על ידי רשות מינהלית נוספת, בניגוד למבנה הלשכה בירושלים המזרחית, המשרתת כאמור גם את באי שירות התעסוקה. וזאת, למרות שתושבי ירושלים המזרחית נזקקים לשירותי לשכת האוכלוסין בתדירות גבוהה פי כמה וכמה מתושבי מערב העיר.

69. מעבר לפגיעה בכבוד ובשוויון, ההמתנה הממושכת בתנאים פיזיים קשים פוגעת גם בזכויות התושבים לבריאות, לחיי משפחה, לחופש תנועה ועוד, שהרי מימוש זכויות אלה מותנה בקבלת שירות בלשכת האוכלוסין.

סיום

70. תנאי ההמתנה בלשכת רשות האוכלוסין בירושלים המזרחית, המספקת שירותים חיוניים לתושבי ירושלים המזרחית הם קשים, בלתי סבירים ופוגעים בזכות לכבוד, לשוויון ובזכויות נוספות של באי הלשכה.

71. המשיבים מפעילים את סמכותם בניגוד לכללי המינהל התקין ובניגוד לחובותיהם על פי המשפט המינהלי.

72. גם אם לוקחים בכלל חשבון את הצורך בבידוק ביטחוני טרם הכניסה ללשכה, הרי שהפגיעה בבאי הלשכה, אשר נכפה עליהם להמתין בתנאים של צפיפות והשפלה, היא בלתי מידתית, הרבה מעבר לנדרש ותוך התעלמות מזכויות יסוד של באי הלשכה.

73. לאור כל האמור, מתבקש בית המשפט הנכבד להוציא צו על תנאי כמבוקש, ולאחר שמיעת תשובת המשיבים, להפכו לצו מוחלט. כמו כן מתבקש בית המשפט להשית על המשיב את הוצאות העותרים ושכ"ט עו"ד.

סיגי בן ארי, עו"ד
ב"כ העותרים

5 לינואר 2012

[ת.ש. 68323]